

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE LITERE
DEPARTAMENTULUI DE LITERATURA MAGHIARĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ „STUDII DE HUNGAROLOGIE”

TEZĂ DE DOCTORAT

– REZUMAT –

PREDICILE MANUSCRISE ALE LUI CSETE ISTVÁN ȘI
EDIȚIILE ACESTORA PUBLICATE DE GYALOGI JÁNOS
ORIGINALITATE, TRADUCERE, TRANSMITERE TEXTUALĂ ÎN PREDICILE
IEZUITULUI PERCEPUT DE EPOCA PREMODERNĂ

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. DR. GÁBOR CSILLA

DOCTORAND:
BALLA LÓRÁNT

CLUJ-NAPOCA

2013

Conținut

1. Temele, obiectivele și ipotezele cercetării.....	7
1.1 Csete István în tradiția predicilor-prezentare generală a istoriei de cercetare.....	12
2. Biografia Csete? – reconstituire.....	16
2.1 Contextul istoric al epocii „Mascatului”.....	17
2.2 Un „Cicero maghiar din Ardeal” – o viață compozită.....	20
2.3 Viața lui Csete István reconstituită din datări.....	31
3. Predici, spiritualitate și retorică iezuite în epoca modernă timpurie.....	34
3.1 Predicile iezuite în lumina retoricii.....	35
3.2 Predicile iezuite în lumina teoriei predicii iezuite.....	42
3.3 Retorica iezuită și idealul uman în practica devoțională.....	44
3.4 Caracteristicile predicilor iezuite.....	46
4. Moștenirea celui denumit „un Cicero maghiar din Ardeal” (cercetare filologică).....	48
4.1 Predicile în manuscris ale lui Csete István în șase volume (1680–1700).....	48
4.2 Ars bene orandi (1702–1705).....	56
4.3 Sacri sermones (1750–51).....	57
4.4 Sermones Sacri. Tomus 3-us.....	59
4.5 Panegyrici sanctorum (1754).....	59
4.6 Moștenirea lui Csete István pe sărbători în manuscris.....	60
4.7 Moștenirea lui Csete István pe sărbători în variantă tipărită.....	61
5. Sfinții maghiari ai lui Csete (hagiografie și mentalitate).....	63
5.1 Relația dintre hagiografie, etică și predică („Princeps Angelicus” și „Elisabetha Vidua”).....	64
5.1.1 Imaginea „Dux Hungaria” în discursurile lui Csete și Gyalogi.....	65
5.1.2 Extinderea noțiunii de sfințenie în discursurile despre sfânta Elisabeta.....	71
5.2 Imaginea Sfântului Ștefan Rege la Csete și Gyalogi (relația hagiografie, mentalitate și predică).....	75
5.2.1 Imaginea națională a sfântului Ștefan Rege în manuscrise.....	75
5.2.2 Imaginea națională a sfântului Ștefan Rege în varianta tipărită, tradusă și adăugită.....	80
5.2.3 Toposurile epocii baroce în discursurile dedicate sfântului Ștefan.....	82
5.3 Memotehnicile din discursurile dedicate sfântului Ladislau.....	86
5.4 Assumptio B. V. M. ca sărbătoarea conștiinței identității.....	95
6. Abordarea națională (regională) și istorică la Csete și Gyalogi.....	104
6.1 Sistemul de relații dintre sfinți (și Maria).....	104
6.2 Noțiunea de stat și națiune în Ungaria secolelor al XVI–XVII.....	112
6.2.1 Noțiunea de stat și națiune catolice la Csete și Gyalogi.....	116
6.2.2. Abordarea națională regională (ardelenească) la Csete și Gyalogi.....	121
6.3 Abordarea istorică la Csete și Gyalogi.....	128
6.4 Cum a pătruns figura lui Leopold I în predicile iezuite?.....	136
7. Csete și Gyalogi – îmbinare/separare (analiză comparativă).....	141
7.1 Sermo nr. VIII și discursul nr. XII dedicate zilei Sfintei Maria Mari.....	141
7.2 Sermo nr. XI/XVI și discursul nr. VII dedicate zilei Sfintei Maria Mari.....	143
7.3 Sermo nr. XIII și discursul nr. IX dedicate zilei Sfintei Maria Mari.....	145
7.4 Sermo nr. XIV și discursul nr. II dedicate zilei Sfintei Maria Mari.....	147

7.5 Sermo nr. VI/XVII și discursul nr.I dedicate zilei Sfintei Maria Mari.....	149
7.6 Sărbătoarea Schimbării la față și Predica nr. I.....	152
7.7 Ziua Sfântului Gheorghe și Predica nr. I.....	155
7.8 Ziua Sfântului Ștefan Rege și Predica nr. II.....	158
7.9 Sinopsa temelor, motivelor și mentalităților.....	160
7.10 Remarcabila istorie a ordinului și a spiritualității iezuite la Gyalogi.....	165
7. 11 Metoda de lucru a lui Gyalogi ca editor, traducător și transmitător.....	169
7.12 Practica scrierii de predici la Csete (analiză retorică).....	178
7.12.1 Genurile predicilor lui Csete.....	186
7.12.2 Observațiile de teoria predicii ale lui Gyalogi.....	190
8. Concluzii.....	192
Bibliografie.....	199
Texte-sursă studiate.....	199
Texte-sursă.....	200
Literatură de specialitate utilizată.....	207
Surse online.....	227
Anexă.....	229

Concepte cheie

spiritualitate iezuită, retorică și predică; hagiografie, cultul sfinților, rețeaua sfinților; manuscris și publicație, plan de discurs și literatură, originalitate, traducere, transmitere, sinopsis al textului; topos, conștiința identității catolice (regionale), noțiunea de stat, patrie și națiune catolice, perspectivă istorică catolică

Rezumat

Scopul principal al tezei de doctorat a fost de a verifica, clarifica și dezvolta relațiile și evaluările de istoria literaturii asupra lui Csete István (1648–1718), precum și de a răspunde la întrebarea cui îi aparțin textele publicate în limba maghiară la Kosice în volumul de predici *Panegyrici sanctorum*: sunt oare traducerea în limba maghiară a manuscriselor lui Csete sau discursurile proprii ale lui Gyalogi János (1686–1761).

Premisele ipotetice ale tezei de doctorat au fost următoarele: 1. Textele din manuscris diferă de cele tipărite deoarece cu ocazia publicării Gyalogi a revizuit, completat și reformulat discursurile lui Csete adăugându-le creații proprii, dar cei doi autori sunt distincți la fel și textele aferente fiecăruia. Cu ajutorul manuscriselor se poate defini rolul lui Gyalogi ca traducător, comentator și transmițător textual. 2. Retorica, spiritualitatea, educația și modelul uman iezuite au dat naștere predicii iezuite. 3. Pe lângă munca de predicator Csete a avut o bogată activitate ecleziastică și laică. În discursurile lui Csete reprezentarea domnitorului, cultul sfinților, religia catolică și politica de actualitate se află în strânsă legătură. Discursurile lui vizau consolidarea conștiinței identității catolice, al noțiunii religioase de stat și națiune; ele conțin aspecte regionale (ardelenești), valori istorice, culturale și religioase. 5. În discursurile lui Csete se întâlnesc abordările istorice ale Evului Mediu și converg spre îmbinarea toposurilor istorice cu cele literare ale epocii barocului. 6. Activitatea lui Csete de scriitor de predici este definită de retorica triadei antice și tehnicile retorice preferate ale educației iezuite. Discursurile lui conțin observații de teoria prediciei, elemente de spiritualitate, pedagogie, meditație și evlavie, prin care se conturează teoria și practica lui de scriitor de predici.

Premisele ipotetice ale tezei de doctorat s-au confirmat, au fost dezvoltate și dovedite, ele reflectatându-se în structura capitolelor principale.

În acord cu literatura de specialitate putem afirma că Csete István nu este un scriitor de teoria prediciei. Toate manuscrisele sale sunt redactate în limba latină, sub formă schematică și abundă în greșeli. Teme des întâlnite sunt cultul Mariei, virtuțile domnitorilor și tiparele de

comportament social acceptate. El nu este un reprezentant al naționalismului de ordin catolic, dar mentalitatea și ideile sale au fost influențate de concepția lui Révai Péter și Werbőczy István respectiv de bula papei Silvestru și îndemnul Sfântului Ștefan.

Din biografia lui Csete semnată Gyalogi, din datarea discursurilor, din date de arhivă, din înregistrări istorice și memorii reiese că Csete a desfășurat nu numai activitate retorică și de predicator: a fost în același timp profesor, misionar, vicar, fondator de școală și inițiator al educației, șef de misiune, duhovnic, călător, om politic, *consultor* și stareț. A fost demnitar și istoric al Universității din Győr, a relansat Statutul Catolic, a fost membru catolic influent al Guberniului Transilvaniei, cu un rol decisiv în unificarea bisericilor greco-ortodoxe și catolice, care a activat ca inchizitor printre armeni. A stat în Ardeal în perioada 1682–1700. Manuscrisele sale se etalează pe o perioadă de 28 de ani (1680–1708).

În urma cercetărilor noastre de retorică și teoria predicii putem afirma că tehnicile retorice inovatoare ale iezuiților au dus la crearea predicii iezuite. Tehnicile retorice inovatoare ale iezuiților sunt după cum urmează: manipularea voinței și urmarea lui Hristos în acțiune la sfântul Ignat; îmbinarea noțiunilor de *eloquentia* și *pietas*, respectiv *sapientia* și *religio* la Soarius; introducerea noțiunii de *eloquentia sacra* și delimitarea genurilor de discursuri bisericești la Granatensis; perspectiva mistică la Regius; îmbinarea retoricii și a eticii la Acquaviva; registrul de virtuți *fructus animarium*, la Pázmány; cerința ca discursurile să fie utile, sublinierea caracterului meritoriu al faptelor bune, chemarea la practică religioasă activă la Kaldi; inducerea căinței și dezvoltarea identității confesionale la Segneri; accentul pe *movere* la Worpitz; crearea noțiunii de *eloquentia popularis* la Gyalogi; apariția discursurilor de tip *didacticus*, *panegyricus* și *moralis* la Kaprinai.

Predicile iezuite se caracterizează prin adaptare la nivelul de înțelegere al enoriașilor, evitarea temelor subtile, orientarea etică a discursului, redactarea unui sistem de păcate și virtuți, sublinierea caracterului meritoriu al virtuților și al faptelor bune, educarea pentru practică religioasă activă. Predicile iezuite talmăcesc cuvântul lui Dumnezeu, transmit adevăruri de credință, impulsionează viața de credință, oferă consiliere spirituală, asigură beneficii spirituale, salvează suflete. Predicile iezuite consolidează dorul de mântuire al audienței, induc renegarea păcatelor, cultivă virtuțile, îndeamnă la bine. Predicile iezuite promovează unitatea dintre *doctrina* și *adhortatio*, transmit spiritualitatea, stilul de viață și tiparele de comportament iezuite.

Predicile lui Csete și Gyalogi despre sfinții maghiari transformă imaginea sfinților, deoarece în epoca modernă timpurie cultul sfinților maghiari, Sfânta Coroană și toposurile epocii barocului contribuiau la consolidarea conștiinței identității catolice. Amândoi autori au susținut existența unei relații de cauză-efect între diminuarea cultului Mariei și dominația străină prin asocierea toposurilor epocii barocului.

În crearea textuală a identității catolice sfinții maghiari și biblici alcătuiesc un sistem de relații reflectând o abordare națională de tip catolic. În centrul rețelei lui Gyalogi se află Maria (Sfânta Marie Mare). Sfinții maghiari sunt aduși la numitor comun prin cultul Mariei, teritoriul propriu-zis al Ungariei și lupta împotriva necredincioșilor. Prin intermediul sfinților el asociază evenimente ale trecutului cu realități istorice ale prezentului. În centrul rețelei lui Csete se află regele Ștefan. Legătura dintre sfinți se realizează prin cultul Mariei, toposuri (toposul soldatul lui Hristos și servitorul lui Hristos), relicve precum și asocierea funcțiilor laice și ecleziastice (*rex-confesor*). Gyalogi îmbunătățește sistemul de relații al lui Csete: mesajul, motivele și mentalitatea discursurilor din manuscrise dedicate zilei sfântului Ștefan sunt transpuse în discursurile volumului dedicate zilei Sfintei Maria Mari.

În panegiricile lui Csete exemplele luate din legende se tratează pe scurt, se reduc la cuvinte cheie, iar ca surse primare de referință apar operele lui Bonfini și Melchior Inchofer. Referirile neexplicate și citatele presupun cunoașterea povestirilor originale (a legendelor propriu-zise). Trimiterile și citatele sunt îmbogățite în semnificații prin mitizare biblică și de istorie universală. Accentul nu mai cade pe biografie ci pe educația morală și sistemul virtuților. Csete abordează educația morală în context teologic, iar virtuțile vizate sunt metaforic asociate cu imaginea sfinților. Panegiricile sale propun modele umane și de sfinți, iar standardele naționale ale sfințeniei sunt aplicate la scară europeană. În discursurile lui Csete exemplele sunt înlocuite cu sinteze, enumerări, acumulări; discursurile constituie un șir de texte preluate bazate pe Sfânta Scriptură și tradiție; unde polemica devine mai puțin importantă; unde propozițiunea se împarte în trei sau patru părți; iar oratorul se adresează audienței în calitate de membru al comunității utilizând afecte și optând pentru explicații raționale. Csete (precum și Gyalogi) au scris așa numite *sermo popularis*.

Retorica discursurilor și mesajul lor ideologic izvorăsc din spiritualitatea iezuită, devotament, conștiința de ordin, promovarea filozofiei acțiunii (consiliere spirituală personalizată, militantism, rugăciune, introspecție, examinarea conștiinței, *major dei gloria*, fapte

bune, spirit misionar, apostolat). Sfinții lui Csete și Gyalogi promovează spiritualitatea, idealul uman și modelul de viață iezuite.

Cultul liturgic și popular al sfinților regi fondatori de stat a constituit un factor de formare a identității. Discursurile lui Csete aduc în prim-plan motivul ofertoriului de țară al lui Sfântul Ștefan și toposul *Patrona Hungariae* și a *Regnum Marianum*. Conform discursurilor sale Sfântul Ștefan este primul rege creștin, romano-catolic, apostolic și pontifical, al cărui coroană apostolică, îngerească și pontificală (fiind donată de papa Silvestru) reprezintă voința bisericii catolice și al cărui țară este regatul și moștenirea Mariei.

Identitatea religioasă a fost susținută de cultul Mariei care se află în strânsă legătură cu numele sfinților maghiari. Conform discursurilor lui Csete, Ștefan a fost cel care a denumit *Sfânta Marie Mare* sărbătoarea dedicată Mariei din 15 august; a ales-o pe Maria patroana Ungariei; și-a așezat poporul, țara, și coroana sub protecția Mariei, ceea ce constituie în istoria maghiarilor un element la fel de relevant precum momentul în care Isus pe cruce își încredințează mama apostolului Ioan.

Abordarea națională a epocii se află în strânsă legătură cu abordarea istorică, deoarece atitudinea față de trecutul istoric a constituit întotdeauna un ingredient cheie al conștiinței identității naționale. La Gyalogi evocarea trecutului are loc în contextul problemelor sociale, al formării conștiinței naționale și al luptelor politice. La Gyalogi evocarea trecutului îi priește națiunii, deoarece pomenirea eroilor și gloriei trecute ale țării întărește sentimentul patriotic.

În discursurile lui Csete evenimentele istorice urmează unul după altul în conformitate cu planul dumnezeiesc; Dumnezeu intervine în istorie; *providența* învinge *fatalitatea*. Csete abordează și exploatează intervalul de timp trecut-prezent, antiteza dintre trecutul glorios și prezentul decadent folosind-o pentru a revigora toposul *querela Hungariae*. În opinia lui, domnitorii de odinioară dețineau virtuțile, se bucurau de binecuvântări și bunăstare, dar lucrurile s-au schimbat până în prezent, sfințenia maghiarilor a dispărut în prezent, iar singura consolare o constituie împăratul Leopold I, salvatorul. Cauza principală a problemelor actuale o constituie neglijarea cultului Mariei, după cum o demonstrează lăcrimarea icoanei Mariei. O altă cauză a prezentului dezamăgitor este prietenia cu turcii și ocupația turcească. În prezent Dumnezeu este pedepsitorul (toposul *flagellum Dei*), iar turcii sunt unealata pedepsei (toposul *virga Dei*). Prevenirea pedepsei se poate realiza prin redresare morală, revigorarea cultului Mariei și unitatea

creștinilor (*concordia Christiana*). Salvarea este posibilă deoarece poporul maghiar este poporul ales al lui Dumnezeu.

Mentalitate și abordarea națională în Ardeal au fost determinate de alternarea domnitorilor catolici și reformați, succesiunea dominanței turce și habsburge, religia și dietele care decretau libertatea religiei, activitatea predicatorilor iezuiți și protestanți, conviețuirea naționalităților, curtea, interesele și religia familiilor nobiliare de vază. Ardealul a fost o regiune în care abordarea națională s-a format prin multiculturalitate, diferite privilegii și religii diverse. Abordarea națională din Ardeal a fost modelată în primul rând de campania nereușită împotriva Poloniei din 1657, de ocuparea cetății Oradea de către turci (1660) și eliberarea acesteia (1692), toate constituind teme centrale atât în discursurile lui Csete cât și la Gyalogi.

Figura împăratului Leopold I – în calitate de descendent legal al regilor din dinastia Arpad- a pătruns în literatura iezuită de predici și în discursurile lui Csete. Asocierea sfinților maghiari și a lui Leopold are patru motive: influența poeziei iezuite, *ars poetica*, și a epicii eroice; interacțiunea dintre literatură și istoriografie (narațiunea Melchior Inchofer); impactul pieselor istorice iezuite cu scop didactic, al eroilor tragici, al poieticii genului dramatic; răspândirea în secolul al XVI-lea a *oglinzilor de domnitori*-descriseri ale domnitorului ideal.

Cercetările noastre au confirmat faptul că manuscrisele – exceptând volumele IV și V de manuscrise- nu conțin decât schița discursului, menționând tema și stabilind forma retorică și stilul discursului. Gyalogi a adunat schițele pe aceeași temă, a completat textele și a elaborat o concepție pentru volumul care urma să fie publicat. În forma finală discursurile scrise de Csete și Gyalogi se îmbină simbiotic alcătuind o sinopsă. Atât în publicația în latină (*Sacri sermones*) cât și în limba maghiară Gyalogi a revizuit, completat și reformulat schițele lui Csete adăugându-le creații proprii. Schițele au fost convertite în text și ajustate din punct de vedere retoric în vederea lizibilității, asigurării calității literare și utilizării ulterioare. Gyalogi a transformat manuscrisul preluat în tratat istoric, liturgic și filozofic.

Manuscrisele lui Csete sunt proiecte, schițe de discurs, în schimb discursurile publicate ale lui Gyalogi sunt destinate lecturii. Textele rostite și publicate, respectiv scrise, rostite și ulterior reformulate și tipărite se schimbau într-una. Csete scria în latină și predica în maghiară dar predicile scrise și tipărite nu au fost rostite sub exact aceeași formă, deoarece predica rostită, de obicei, era improvizație, ornarea și cizelarea retorică având loc la publicare. Așa se explică faptul că opera și figura lui Csete Istvan se contopește cu cele ale lui Gyalogi, care a abordat

manuscrisele. Confundarea celor două nume și sisteme de texte se datorează activării lui Gyalogi în calitate de redactor, lector, traducător și editor precum și gestionării de date neglijente.

Discursurile proprii ale lui Gyalogi și adaptările nu diferă substanțial în dimensiune, mod de redactare, stil și structura citatelor, dar varianta maghiară nu constituie nicidecum o simplă traducere ci un text prelucrat și reformulat cu atenție. Gyalogi de obicei schimbă structura manuscriselor, introduce mai multe citate biblice, abordează un ton mai pasionat, scoate în evidență trăsăturile naționale. Reține ideea de bază din manuscrise, preia secțiuni din text pe care le încorporează în propriul discurs, dar sub formă sintetică, în altă ordine și adăugând interpretarea sa proprie. Gyalogi de fapt reformulează manuscrisele. Traducându-le el transpune, interpretează și adaptează. Nu traduce cuvânt cu cuvânt, ci liber, cu parafrazări. Devine astfel co-autor creând texte noi pornind de la secțiunile din manuscris prelevate și încorporate liber.

De obicei Gyalogi preia denumirea și pericopa sărbătorii precum și data și locul rostirii. Dar discursul ca atare se bazează pe o altă pericopă decât cea din manuscris, din această cauză explicațiile introductive și aplicarea la sărbătoarele ale textului în limba maghiară diferă de cele din manuscris, ele fiind interpretabile doar în cadrul de referință maghiar al sărbătorii. În rezumatul discursului Gyalogi deseori preia și traduce ca atare propozițiunea din tabla de materii a manuscrisului. Comasează și simplifică introducerea, propozițiunea și primul paragraf din manuscris, păstrând doar ideile de bază ale predicii, iar părțile preluate le completează cu creații proprii. Respectă ordinea de idei din manuscrise, dar argumentele și referințele biblice le schimbă complet și face abstracție de trimiteri de referință. În *peorație* reia conceptele cheie din *exordiu* îmzeștrând discursul cu o structură cadru. Cu datarea unei predici existente în manuscris el publică un alt discurs tot din manuscris sau publică un singur discurs pornind de la trei discursuri pe teme similare din manuscris, reformulat și completat cu interpretare proprie, introducând câteva idei inexistente în manuscrise. Gyalogi reține dintr-un manuscris câte o abordare, formă sau schiță obișnuite și creează un discurs ce îi aparține întru totul, mai puțin data și forma. Predica din manuscris și cea tradusă sunt identice, diferă doar ordinea anumitor părți. Afectele și apelativele sunt traduse cuvânt cu cuvânt. Dezvoltă notele marginale din *In vita*, mesajul discursului și registrul virtuților le ilustrează extensiv prin viața sfinților. Gyalogi a optat voit pentru structura de volum, fapt pentru care motive și secvențe ale discursurilor sale reapar de la o predică la alta.

Deoarece există prea puține texte semnate Csete sau Gyalogi care să prezinte aliniate identice, consider că mai degrabă se impune presupunerea unei continuități între Csete și Gyalogi, maestru și discipol, manuscris și publicație, decât stabilirea unei simple echivalențe bazată pe traducere, publicare, interpretare și analiză.

Dacă ne uităm la structura volumului *Panegyrici sanctorum* devine evident că majoritatea textelor care prezintă asemănări, sinopse cu manuscrisele lui Csete se află la început. Pe temeiul ideii de continuitate consider că dispunerea majorității predicilor similare la începutul volumului se datorează următoarelor două motive. Pe de o parte acest fapt este menit să garanteze că volumul într-adevăr conține discursuri bazate pe manuscrise și adaptate de către editor. Pe de altă parte asigură o continuitate ideatică, stilistică și retorică între cei doi autori. Așadar discursurile similare, sinoptice trebuie considerate ca o punte în timp între Csete și Gyalogi, manuscris și publicație.

Munca noastră de cercetare nu încetează cu terminarea tezei de doctorat, se află alte cercetări în proiect. Deoarece consemnările de teoria predicilor nu au fost localizate și adunate, se impune perseverarea. Ne propunem să vizităm locurile în care a activat Csete în vederea găsirii altor manuscrise și date biografice. Csete a fost profesor de poezie, fiind poet el însuși, motiv pentru care dorim să abordăm și opera sa lirică. Sperăm de asemenea să descoperim pe parcurs și discursuri funerare de ale lui, ceea ce ar completa și îmbunătăți capitolul dedicat abordării naționale regionale (din Ardeal).

După completările propuse am dori să elaborăm o monografie a lui Csete, scrierea de monografie fiind o sarcină plină de satisfacții, deoarece ea nu este terminată niciodată.

Bibliografie

Texte-sursă studiate

CSETE István

Kéziratos prédikációi hat kötetben. Jelzetük: Mss C. 141–146.

[CSETE István–GYALOGI János]

Panegyrici sanctorum Patronorum Regni Hungariae, Tudni-illik, Nagy Aszszonyról, Magyar Szentekről, Es az Országhoz tartozandó kivált-képpen-való Innepekre Jeles Prédikatiók. A' kiket találtunk a' Jesus Társaságából-való néhai P. Csete István munkáiban. A' kinek hólta után hagyott deák Irásit üszögéből ki-veregetvén, sokat pótolván-is; ezt a' munkát, az Ur Istennek (ki az ő Szenteiben tiszteltetik) dütsőségének terjedésére; ős elejink distiretes és Szent nyomdokainak követésére; Nemzetünk megmaradására, s' konkolyok előtt plántáltatott Igasságnak tovább-való gyarapodására; Haza nyelvén ki-botsátotta most maga-is már el-öregedvén; azon Társaságból-való P. Gyalogi János. Karsán, 1754-dik Esztendőben.

[CSETE István–GYALOGI János]

Reverendi Patris Stephani Csete e S. J. per Hungariam et Transylvaniam habiti ad populum Sacri sermones. Quod ex posthumis authoris ejusdem lucubrationibus excussit, apparavit, et desideriiis atque munificentia inclyti Status Catholici Transylvaniae, anno post authoris e Dacia reditum quinquagesimo: in salutem animarum edidit; P. Joannes Gyalogi, ex eadem Societate Jesu, I–II, Claudiopoli, Typis Academicis Societatis Jesu, 1750–1751.

GYALOGI János

Per Inclytam R. H. Coronam, ad novellos Domini Verbi Praedicatores, De Eloquentia sacra, ex Verbo Dei docendo, delectando, movendo: operante salutem in medio terrae praeliminare = CSETE István–GYALOGI János, Reverendi Patris Stephani Csete e S. J. per Hungariam et Transylvaniam habiti ad populum Sacri sermones..., I, Claudiopoli, Typ. Acad. S. J., 1750. 11–39.

GYALOGI János

Qui vir fuerit R. P. Sigismundus Vizkeleti? = CSETE István–GYALOGI János, Reverendi Patris Stephani Csete e S. J. per Hungariam et Transylvaniam habiti ad populum Sacri sermones..., I, Claudiopoli, Typ. Acad. S. J., 1750. 1–11.

GYALOGI János

Vizkeleti [Csete István aliae Vizkeleti Sigismund jezsuita]. Megjelent először 1750-ben. Jelzete: Ms. C. 531.

Texte-sursă

A' Kolosvári könyvező Szűznek historiája Irattatott az ott lévő JÉZUS Társaságbéli Szerzetesek által. Most pedig Azon szentséges Szűz tiszteletinek gyarapodására, és Ájtatosinak lelki vigasztalásokra megszorítottván újra Nyomtattatott, Kolozsvár, 1819. 14–37.

Acta Generalia, no. 45. Magyar Országos Levéltár, Erdélyi Kancelláriai Levéltár, 1713.

Kemény Simonné Perényi Kata halotti dicsérete. Néhai Méltóságos és Nagyságos Kemény Simon ő Nagysága özvegyének Méltóságos és Nagyságos Prinyi Kata aszszonynak ő Nagyságának Halotti dicséretére. Közli BALLÓ István, Erdélyi Múzeum, 1899/2. 104–107.

Kolosvári könyvező Szűznek Historiája. Irattatott az ott lévő JESUS Társasága-béli Szerzetesek által, Kolozsvár, 1770.

- Sacrosanctum Concilium Tridentinum*, Patavii, 1758.
- Szent László király legendája = BÍRÓ Bertalan (ford., összeáll., bev.), *Magyar legendák és geszták*, Argumentum, Bp., 1997. 113–119.
- APOR Péter
1982 *Metamorphosis Transylvaniae = Magyar emlékirók 16–18. század*, vál., szöveggyond., jegyz. BITSKEY István, Bp. 651–657.
- BÁLINT József (szerk.)
1990 *Szakáll Ferenc történeti feljegyzései (1698–1718) = Kolozsvári emlékirók 1603–1720*, bev., Bukarest, Kriterion Könyvkiadó. 271–299.
- BARANYI Pál
1694/2005 *Halotti beszéd Kemény Simonné Perényi Kata felett = Régi magyar prédikációk*, szerk. SZELESTEI N. László, Bp., SZIT. 29–47.
1899 *Kemény Simonné Perényi Kata halotti dicsérete. Néhai Méltóságos és Nagyságos Kemény Simon ő Nagysága özvegyének Méltóságos és Nagyságos Prinyi Kata aszszonynak ő Nagyságának Halotti dicséretére*. Közli BALLÓ István, Erdélyi Múzeum, 1899/2. 104–107.
1712/1719 *Imago Vitae, et Mortis. Az Etetnek és Halálnak Képe, avagy Halotti predikációk...*, Nyomtatott; Nagy-Szombatban, A' Jésus Társasága Académiájának bötüivel Geich János által. M.D.CC.XII. (illetve M.DCC.IX.) Esztendőben.
- BÁTHORI Mihály,
1664 *Hangos trombita... Olyan prédikációk melyekben Magyarország és Erdély romlásának okait a szászmegyesi gyűlésben az ország három nemzetből való fő rendei előtt közönséges helyen prédikáltatott és kijelentetett az akkori méltóságos választott fejedelemnek udvari prédikátora...*, Debrecen. RMNy IV. 3141.
- BECKER, Georgius
1658 *Orator Extemporaneus; Seu Artis Oratoriae Breviarium bipartitum: Cujus Pars prior praecepta continet generalia, posterior praxim in specie ostendit*, Varadini. RMK II. 866.
- BEKE Antal
1871 *Index manuscriptorum Bibliothecae Batthyianae Dioecesis Transsylvaniensis*, K. Fehérvár, Püspöki ny.
- BENKŐ, Josepho
1833 *Transsilvania sive Magnus Transsilvaniae Principatus olim Dacia Mediterranae dictus orbi nondum satis cognitus*, Claudiopoli, Typis Lycei Regii
- BODIN, Jean,
1591 *Methodus ad facilem historiarum cognitionem*, Lyon
- CSÁKI István
1992 *Politica philosophiai Okoskodás-szerint való rendes élet példája*, s. a. r., bev., jegyz. HARGITTAY Emil, Bp., Argumentum Kiadó
- CSEREI Mihály
1983 *Erdély históriája (1661–1711)*, Európa Könyvkiadó, Bp.
1697 *Égről le-esett nagy csillag*, Nagyszombat. RMK I. 1514.
- CSÚZY Zsigmond
1724 *Lelki éhséget enyhétő evangéliomi kölcsönözött három kenyér. Az-az Advent első Vasárnaptól-fogva, Húsvét-után-valo első Vasárnap-ig szolgáló hármás Prédikációk-ra*

rendeltetett Isten Igéje... Nyomtattatott Posonban Royer János Pál, által 1724-dik esztendőben.

ILLYÉS András

1682 *Keresztényi életnek példája avagy tüköre, az-az a' szentek élete...*, Nagyszombatban... M.DC.LXXXII. Esztendőben. RMK I, 1291.

1688 *A keresztényi jóságos-cselekedeteknek es a tekelletességnek gyakorlatossága... Első Része. Különb féle ezközökről, mellyekkel a jóságos-cselekedeteket és a tökéletességet meg nyerheti*, Nagyszombat. RMK I. 1370.

1691 *Megrövidített Ige, I.*, Nagyszombat. RMK I. 1415.

1701 *Keresztényi Jóságos-cselekedeteknek, és Tekélletességnek. Gyakorlatossága... Második Része. Némely Jóságos-cselekedeteknek Gyakorlatosságáról, mellyek tartozandók mind azokhoz, kik vallást téznek Istennek szolgálni*, Nagyszombat. RMK I. 1370.

ILLYÉS István

1708 *Sertum Sanctorum. A' dicsöült szentek dicsiretinek jó illatú virágiból kötött koszorú*, I–II., Nagyszombat. RMK I. 1755.

2005a *Szent István király napján második prédikáció* = SZELESTEI N. László, *Régi magyar prédikációk, 16–18. század: Egyetemi szöveggyűjtemény*, Bp., SZIT. 150–154.

2005b *Szent László király napján második prédikáció* = *Régi magyar prédikációk*, szerk. SZELESTEI N. László, Bp., SZIT. 146–150.

JORDÁNSZKY Elek

1988 *Magyar országban, 's ahoz tartozó Részekben lévő... Mária kegyelem' Képeinek rövid leírása*, kiad. TÜSKÉS Gábor–KNAPP Éva, Bp., Akadémiai Kiadó. 132–136.

KÁLDI György

1631 *Elöl-járó Beszéd, az Keresztényen Olvasohoz, vkinek a' Mindenható Istentől, az Ő Szent Fianak, az Eüdvözítő Kristus Jesusnak érdemeiért, a' Szent Lélek-által minden áldásokat kíván, és Irasának Okait adgya* = UŐ, *Az vasarnapokra valo predikatzioknak elso resze advent elso vasarnapiatol-fogva a Sz. Háromság vasárnapjáig*, Pozsony

KAPRINAI, Stephani

1758 *Institutio Eloquentiae Sacrae Generatim. Usui Titonum. Ex Veterum, Ac Recentiorum Praeceptionibus Concinnata*, Cassovia

1763 *Institutio Eloquentiae Sacrae Speciatim. Usui Tironum ex veterum, ac recentiorum paeceptionibus concinnata*, Cassovia

KATONA István

1779–82 *Historia critica regnum Hungariae stirpis Arpadianae*, I–VII., Pest

1788 *Szent István magyarok első királya dicsérete, melyet készített és élő nyelvvel hirdetett...*, Bécs

1809 *Historia critica regum Hungariae*, 39. vol., Buda

KISS Imre

2005 *Halotti beszéd Báthori Zsófia felett* = *Régi magyar prédikációk*, szerk. SZELESTEI N. László, Bp., SZIT. 225–232.

KULCSÁR Péter (ford., bev.)

1982 *Baranyai Decsi János magyar históriája*, Bp., Helikon

LANDOVICS István

1689 *Novus Succursvs, az az Uj Segétség*, Nagyszombat. RMK I. 1380.

LE JAY, Gabriele Francisco

- 1747 *Bibliotheca rhetorum, praecepta et exempla complectens, quae ad oratoriam facultatem pertinent, discipulis pariter ac magistris perutilis*, Venetiis
- LOYOLAI Szent Ignác
1986 *Lelkigyakorlatos könyve*, bev. SZABÓ Ferenc, kom. HEVENESI János, Bp., SZIT
- LUKÁCS, Ladislaus
1987 *Catalogus generalis seu Nomenclator biographicus personarum Provinciae Austriae Societatis Iesu (1551–1773)*, I., Romae, Institutum Historicum S. I.
- MASENIO, Jacobo
1654 *Palaestra eloquentiae ligatae, pars altera, quae Poesin Elegiacam, Heroicam, Lyricam cum plerorumque poematum et descriptionum, tam naturalium, quam moralium exemplis complectitur*, Coloniae Agrippinae
1660 *Ars nova argutiarum eruditae et honestae recreationis, in duas partes divisa, prima est Epigrammatum, altera Inscriptionum argutarum*, Coloniae Agrippinae
- PÁZMÁNY Péter
1903 *A Keresztyén Olvasókhöz = UŐ, A római anyaszentegyház szokásából, minden vasár-napokra és egy-nehány innepekre rendelt evangeliomokról predikációk, mellyeket élő nyelvének tanítása után írásban foglalt Cardinal Pázmány Péter, s. a. r. KANYURSZKY György, Bp., 1903. XXI–XXIX.*
1906a *Szent Márton napján predikáció: A keresztyén vitézek köteleességéről = UŐ, A római anyaszentegyház szokásából, minden vasár-napokra és egy-nehány innepekre rendelt evangeliomokról predikációk, mellyeket élő nyelvének tanítása után írásban foglalt Cardinal Pázmány Péter, s. a. r. KANYURSZKY György, Bp. 679–693.*
1906a *Bóldog Aszszony méltóságáról és tiszta fogantatásáról = UŐ, A római anyaszentegyház szokásából, minden vasár-napokra és egy-nehány innepekre rendelt evangeliomokról predikációk, mellyeket élő nyelvének tanítása után írásban foglalt Cardinal Pázmány Péter, s. a. r. KANYURSZKY György, Bp. 780–800.*
- POMAEUS, Franciscus
1664 *Candidatus rhetoricae, seu Aptonii progymnasmata, in optimam formam usumque redacta*, Monachii
1698 *Novis candidatus rhetoricae, Tyrnaviae*. RMK II. 1939a.
- PÓSAHÁZI János
1674 *Oratio De Fatalium rerum Humanarum vicissitudine dicta occasione Funeris Spectabilis ac Magnifici D. D. Stephani Bocskai Incltyti Comitatus Zempleniensis Comitum Supremi, Patriae Patris desideratissimi, nec non pro Avita ejusdem libertate in Exilio apud Transylvanos denati... Sub indulgentissima Illustrissimi Principis Transylvaniae, unci fere hâc tempestate afflictorum Praesidii, tutelâ, peregrinationis & exilii molestiam tollerante*. Colosvaratt
2005 *Prédikáció Gyulafehérvárott a fejedelem előtt 1672-ben = Régi magyar prédikációk*, szerk. SZELESTEI N. László, Bp., SZIT. 328–334.
- PRAZNOVSZKY Mihály (szerk.)
1995 *A szécsényi országgyűlés 1705-ben. Csécsi János naplója Kazinczy Ferenc hites másolatában, a magyar fordítással, továbbá az országgyűlés dokumentumaival, valamint R. Várkonyi Ágnes tanulmányával*, Szécsény
- REGIUS, Carolus

- 1982 *Keresztény szónok = Retorikák a barokk korból*, szerk., BITSKEY István, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 157–204.
- RÉPSZELI László
1731 *Hunnias, sive hunnorum e Scythia asiatica egressus, honoribus...*, Tyrnaviae
- RÉVAI Péter
2000 *A Szent Korona eredete*, Bp. (KULCSÁR Péter ford.)
- RUMY Károly György (szerk., kiad.)
1816, *Monumenta hungarica, az az Magyar emlékezetes irások*, II., Pest. 270–318.
- SEGNERI, Pauli
1707 *Trivium Sacrum Animarum Ductoribus propositum*, Tyrnaviae. RMK II. 2302.
- SOARIUS, Cyprianus
1670 *De Arte Rhetorica. Libri Tres. Ex Aristotele, Cicerone et Quintiliano praecipue depromti. Cum Tabula Ludovici Carbonis. In usum Gymnasiorum ejusdem societatis*. Tyrnaviae, Typis Academicis, exprim: Matthaeus Byller. RMNy IV. 3671.
1675 *Tabulae Rhetoricae. Sive Totius Artis Rhetoricae Absolutissimum Compendium, a LVDIVICO CARBONE a COSTACIARIO, Sacrae Theologiaein Almo Gymnasio Perusino olim publico Professore, singulari iudicio, et industria selectum. In gratiam studiosae Juventutis*. Leutschoviae. Typis Samvelis Brewer. RMK II. 1363.
1709 *Manuductio Ad Eloquentiam Seu Via Facilis Ad Assequendam Juxta Praecepta SOARIJ, Artem Rhetoricam Ex Classicis Authoribus Desumpta Et Ad Usus Eorum, Qui Oratoriam hanc Scientiam, seu profanam; seu sacram profitentur accommodata. Nuper Utini in Lucem Edita. Nunc vero Recusa*. Tyrnaviae, Typis Academicis. RMK II. 2377.
1728 *Clara, et praeclara methodus parandae eloquentia secundum doctrinam, et praecepta C. S.-ii, ad captum et praxim faciliorem accomodata a P. Georgio Worpitz; nunc ab eodem revisa, ab erroribus expurgata, et aucta per rhetoricam ecclesiasticam, seu methodum concionandi: non minus in usum candidatorum eloquentiae, quam in gratiam eorum, qui pro formandis concionibus facilem dilatandi modum desiderant. Editio prima in Hungaria*. Tyrnaviae, Typis academicis per Frid. Gall.
1982 *Három könyv a retorika művészetéről = Retorikák a barokk korból*, szerk., BITSKEY István, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 13–105.
- STÖGER, Joannes Nep.
1855 *Scriptores Provinciae Austriacae Societatis Iesu*, Viennae, Typ. Congr. Mechitharisticae
- SZABÓ István
1746 *Három esztendőre-való vasárnapi prédikációk, mellyeket valaha élő nyelvel mondott, most pedig Istennek nagyobb dicsőségére, a' romai anyaszentegyháznak gyarapodására, a' magyar lelki pásztoroknak valamennyi segítsegekre, a keresztyén hiveknek üdvösséges hasznokra és vigasztalásokra...*, Nagyszombat
- SZÁSZ, Carolus
1833 *Sylloge tractatum aliorumque auctorum publicorum historiam et argumenta b. diplomatis Leopoldini, resolutionis idem quae Alvincziana vocatur, illustrantium*, Claudiopoli. 163–247.
- SZATHMÁRI Lázár Miklós,
1646 *Temetési Pompa, Melly a Tekitetes és Nagyságos Néhai Groff Iktari Bethlen Péter, Hunyad és Máramaros Vármegyének örökös Fő Ispánnának, 1646 esztendőben*, Kis-

Aszszony havának harmadik napján, Bánban meg-hidegedett testének Liszka-falváról Nyír-bátorban, temetésének helyére való meg-indításától fogva, az földben el-takarítatásáig celebráltatott, Varadon, Nyomtattatott Szenei Kertész Abraham által. M.DC.XLVI. esztendőben. RMK I 787.

SZENTIVÁNYI Róbert

1958 *Catalogus concinnus librorum manuscriptorum Bibliothecae Batthyányanae*, Szeged, Hungaria

SZILÁGYI Sándor (kiad.)

1876 *Szamosközy István történeti maradványai*, Pest, Akadémia

TARNÓCZY István

1662 *Oratio in funere excellentissimi comitis ac Domini, Domini Georgii Drugeth de Homonna*, Kassa. RMNy IV. 3035.

1680 *Idea coronata sive vita S. Stephani*, Bécs. RMK III. 3036.

VERESTÓI György

2005 *Halotti oráció Borberekéi Alvintzi Kriszina felett = Régi magyar prédikációk*, szerk. SZELESTEI N. László, Bp., SZIT. 429–439.

VOELLUS, Johannes

1982 *A szónoklás általános elmélete = Retorikák a barokk korból*, szerk., BITSKEY István, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó

WORPITZ, Georgius

1718 *Manuale Rhetorum. Seu Quaestiones In Rhetoricam Reverendi Patris CYPRIANI SOARIJ e Societate Jesu, Quarum resolutione, Obscura dilucidantur, et dubia discutiuntur, ad pleniorum Eloquentiae Candidatorum intelligentiam. A GEORGIO WORPITZ Ejusdem Soc. Sacerdote. Cum facultate superiorum. Cassoviae, Typis Academicis*

Literatură de specialitate utilizată

A trencseni jezsuita noviciatus anyakönyve 1655–1722, Jezsuita történeti évkönyv, 1942.

Historisches Wörterbuch der Rhetorik, III., Hrsg. von Gert UEDING, Tübingen, Niemeyer, 1996.

Sanctus Ladislavs Rex: Kalendárium Varadinum 1192–1992, Nagyvárad, Literatus, 1992.

ÁCS Tibor

1998 *A keresztény erények Szent Gellért szerint = Szent Gellért vértanúságának 950. évfordulóján*, szerk. DÖBÖR András, JANCSÁK Csaba, KISS Gábor Ferenc, Szeged. 139–147.

ALSZEGHY Zsolt

1940 *A jezsuiták a magyar irodalomban = A négyszázéves Jézustársaság*, összeáll. Bangha Béla, Pázmány Péter Irodalmi Társaság, Bp. 282–297.

BAKK Miklós

2007 *Nemzet – határteremtés és modernitás = Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép-Európában*, szerk. SZARKA László, VIZI Balázs, MAJTÉNYI Balázs, KÁNTOR Zoltán, Bp., Gondolat. 55–70.

BALLA Antal

1942 *Magyarország története*, Bp.

BÁN Imre

1971 *Irodalomelméleti kézikönyvek Magyarországon a XVI–XVIII. században*, Bp., Akadémiai Kiadó

- BANGHA Béla
1940 *A Jézustársaság az Egyház újkori fejlődésében* = UŐ, *A négyszázéves Jézustársaság*, Bp. 17–40.
- BÁRCZI Ildikó
2007 *Ars compilandi: A késő középkori prédikációs segédkönyvek forráshasználata*, Bp., Universitas Könyvkiadó
- BARNA Gábor
2001 *A szentek tisztelete = A szenttisztelet: történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. A magyar szentek tisztelete*, szerk. BARNA Gábor, Szeged, Kairosz Kiadó. 11–17.
- BARTÓK István
1988 *„Sokkal magyarabbul szólhatnánk és írhatnánk”: Irodalmi gondolkodás Magyarországon 1630–1700 között*, Bp. Akadémiai Kiadó–Universitas Kiadó
- BAUER, Barbara
1986 *Jesuitische „ars rhetorica” im Zeitalter der Glaubenskämpfe*, Frankfurt am Main
- BENE Sándor
1999 *Theatrum politicum: Nyilvánosság, közvélemény és irodalom a kora újkorban*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó
2001 *A politikai nyilvánosság modelljei és a politikai diskurzus típusai a kora újkori Magyarországon (Javaslat egy kutatási programra)*, Bp.
2006a *A Szilveszter-bulla nyomában = „Hol vagy István király”: A Szent István-hagyomány évszázadai*, szerk. BENE Sándor, Bp., Gondolat Kiadó. 89–125.
2006b *A történelem mint hasonlat. A nemzeti nagyelbeszélés műfajváltása*, Napút 8(2006)/3.
2006c *Hol vagy, István király? (Bevezetés) = „Hol vagy István király?”: A Szent István-hagyomány évszázadai*, szerk. BENE Sándor, Bp., Gondolat Kiadó. 7–12.
- BERÉNYI Szilárd
1942 *A katolikus autonómia és az egyházközségek*, Bp.
- BIKFALVI Géza
2007 *Eszmei örökös, szellemi utód*, Szegedi Egyetem, 2007/7.
- BÍRÓ Vencel
1925a *A katolikus restauráció kora. (III. Károly, Mária Terézia, II. József.) = Az erdélyi katolicizmus múltja és jelene*, I., Dicsőszentmárton, Erzsébet Könyvnyomda Részvénytársaság. 104–125.
1925c *Az impériumváltás kora (1690–1716)= Az erdélyi katolicizmus múltja és jelene*, I., Dicsőszentmárton, Erzsébet Könyvnyomda Részvénytársaság. 104–125.
1930a *Gróf Apor István naplója bécsi útjáról*, Erdélyi Múzeum, 1930/4–6. 139–154.
1930b *Püspök jelölés az erdélyi római katolikus egyházmegyében*, Erdélyi Múzeum, 1930/7-9. 231–257.
1935 *Altorjai gróf Apor István és kora*, Kolozsvár, Erdélyi Katolikus Akadémia
- BÍRÓ Vencel, BOROS Fortunát
1941 *Erdélyi katolikus nagyok*, Kolozsvár, Szent Bonaventura ny.
- BISZTRAY Gyula
1941 *Az erdélyi tudományosság és a M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem története = Erdély magyar egyeteme az erdélyi egyetemi gondolat és a M. Kir. Ferenc József*

Tudományegyetem története, szerk. BISZTRAY Gyula, SZABÓ T. Attila, TAMÁS Lajos, Kolozsvár. 23–138.

BITSKEY István

1979 *Humanista erudíció és barokk világkép: Pázmány Péter prédikációi*, Bp., Akadémiai Kiadó

1982 *Retorikák a barokk kori Magyarországon = Retorikák a barokk korból*, szerk., UŐ, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 243–273.

1998 *Retorika és etika Pázmány Péter Prédikációiban*, ItK, 1998/5-6. 687–696.

1999a „*Én mast szóllok csak vitézlő dolgokról*” (*A nemzeti sors toposzai Tinódi históriás énekeiben*) = UŐ, *Virtus és religió*, Miskolc. 87–101.

1999b *A vitézség eszményének változatai a régi magyar irodalomban* = UŐ, *Virtus és religió: Tanulmányok a régi magyar irodalmi műveltségről*, Miskolc. 114–133.

1999c *Pázmány Kalauzának ókeresztény forrásairól* = UŐ, *Virtus és religió*, Miskolc. 163–172.

2005 *Képtisztelet vagy bálványozás? Pázmány hitvitái a szentek tiszteletéről = „Tenger az igaz hitrül való egyenetlenségek eláradott özöne”: Tanulmányok a 16- 19. századi hitvitáinkról*, szerk. HELTAI János, TASI Réka, Miskolc. 67–78.

2006a *A nemzetsors toposzai a kora újkori magyar irodalomban* = UŐ, *Mars és Pallas között. Múltszemlélet és sorsértelmezés a régi magyarországi irodalomban*, Debrecen. 37–61.

2006b *Militia et littera (A magyarságkép változatai a kora újkori Európában)* = BITSKEY István, *Mars és Pallas között. Múltszemlélet és sorsértelmezés a régi magyarországi irodalomban*, Debrecen, 2006. 141–157.

2006c *Virtus és poézis (Önszemlélet és nemzettudat Zrínyi Miklós műveiben)* = UŐ, *Mars és Pallas között. Múltszemlélet és sorsértelmezés a régi magyarországi irodalomban*, Debrecen. 203–239.

2007 *Az identitástudat formái a kora újkori Kárpát-medencében = Humanizmus, religio, identitástudat. Tanulmányok a kora újkori Magyarország művelődéstörténetéről*, szerk. BITSKEY István–IMRE László, Debrecen. 10–24.

2009 „*Erkölcsöknek tündöklő gyöngyszeme*” (*Szent Erzsébet a kora újkor magyar irodalmában*) = *Árpád-házi Szent Erzsébet: Magyar-német kultúrkapcsolatok Közép-Európában*, szerk. GÁBOR Csilla–KNECHT Tamás–TAR Gabriella-Nóra, Kolozsvár, Verbum. 9–18.

BOLLÓK János

1986 *Szent Imre alakja középkori Krónikáinkban* = FÜGEDI Erik, *Művelődéstörténeti tanulmányok a magyar középkorról*, Gondolat, Bp. 61–76.

1994 *Ladislaus: Egy középkori etimológia és tanulságai = Scripta manent. Ünnepi tanulmányok a 60. életévét betöltött Gerics József professzor tiszteletére*, szerk. DRASKÓCZY István, Bp. 63–73.

BOTIZA, Ioan-Vasile

1994 *Műfordítás vagy (el)fordított mű?*, Keresztény Szó, 1994/12. 15–17.

1997 *Az erdélyi görög katolikus egyház létrejötte*, Keresztény Szó, 1997/2. 27–28.

BRADÁCS Gábor

2009 *Der heilige Emerich von Ungarn und die heilige Elisabeth von Thüringen in der deutschen Gechichtsschreibung der mittelalters (11-15. Jh.) = Classica. Medievalia.*

- Neolatina. III.*, szerk. HAVAS Ladislaus, TAKÁCS Ladislaus, TEGYEY Emericus, Debrecen–Bp. 147–165.
- BURKE, Peter
2001 *A történelem mint társadalmi emlékezet*, Regio – Kisebbség, politika, társadalom, 2001/1. 3–18.
- CULLMANN, Oscar
1965 *Heil als Geschichte*, Tübingen, Mohr
- CZINTOS Emese
1998 *Az Érdy-kódex olvasatlehetőségei: Műfaj és retorika*, Kolozsvár (szakdolgozat, kézirat, szakirányító GÁBOR Csilla, Kolozsvári Egyetemi Könyvtár, jelzet: D629)
- CSORBA Dávid
2003 *Az 1657-es év mint a nemzeti történelemszemlélet egyik irodalmi toposza = Retorika, interpretáció, szövegértés a régi magyar irodalomban*, szerk. BITSKEY István–IMRE Mihály, Debrecen. 132–155.
2008 *A puritán formakincs mítosza: a keserű-édes kifejezés = Medgyesi Pál redivivus: Tanulmányok a 17. századi puritanizmusról*, szerk. FAZAKAS Gergely Tamás–GYŐRI L. János, Debrecen, DEENK. 32–45.
- D. TÓTH Judit
2007 *Retorikai elemek és hagiográfiai toposzok Szent Jeromos Vita Hilarionisában = UŐ, Folyamatos vég: Tanulmányok és recenziók az apokaliptika és a szentek irodalmáról*, Nyíregyháza, Kairosz Kiadó. 103–143.
- DALMASES, Candido de
1995 *Loyolai Szent Ignác*, Bp., Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya
- DARLAP, Adolf
1962 *Geschichtlichkeit* = FRIES, Heinrich (hrsg.), *Handbuch theologischer Grundbegriffe*, München, Kösel. I.
1965 *Fundamentale Theologie der Heilsgeschichte* = FEINER, Johannes–LÖHRER, Magnus (hrsg.), *Mysterium salutis I.*, Benziger
- DENZINGER, Heinrich–HÜNERMANN, Peter
2004 *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, Bp., SZIT
- DÉR Terézia
2009 *Prinz Emerich, der Hoffnungsträger seine Vaters = Classica. Medievalia. Neolatina. III.*, szerk. HAVAS Ladislaus, TAKÁCS Ladislaus, TEGYEY Emericus, Debrecen–Bp. 179–189.
- ECO, Umberto
1981 *A Superman-mítosz (Il Mito Di Superman) = Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény, 4. rész. Tömegkultúra jegyzet*, BALOGH Gyöngyi, Bp., Tankönyvkiadó. 193–195. 223–264.
- EGEDY Gergely
2007 *Gondolatok a nemzetről. A politikai és a kulturális megközelítés = Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép-Európában*, szerk. SZARKA László; VIZI Balázs; MAJTÉNYI Balázs; KÁNTOR Zoltán, Bp., Gondolat. 70–80.
- ELŐD István
1978 *Katolikus dogmatika*, Bp., SZIT
- ERDÉLYI Károly
1902 *Bzenszky Rudolf (1631–1715)*, Erdélyi Múzeum, 1902/4. 183–190.

- ESZE Tamás
1974 *Rákóczi „Responsio”-ja = Irodalom és felvilágosodás*, szerk. SZAUDER József–TARNAI Andor, Bp. 27–100.
- EYBL M., Franz
1982 *Gebrauchsfunktionen barocker Predigtliteratur: Studien zur katholischen Predigtsammlung am Beispiel lateinischer und deutscher Überetzungen des Pierre de Besse*, Wien, Wilhelm Braumüller. 21–85.
- FAZAKAS Gergely Tamás
2011 *Imádság és nemzettudat. Közösségértelmezések a 17. század második felének magyar református imádságoskönyveiben*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó
- FERENCY Jakab–DANIELIK József
1856 *Magyar írók. Életrajz-gyűjtemény*, I., Pest, Szent István Társulat
- FORGÁCH Ferenc
1977 *Emlékirat Magyarország állapotáról Ferdinánd, János, Miksa királysága és II. János erdélyi fejedelemsége alatt* (ford. BORZSÁK István) = *Humanista történetírók*, szerk. KULCSÁR István, Bp.
- FORRAI Tamás Gergely
2006 *A Lelkigyakorlatok és az ignáci pedagógia kapcsolata = A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, szerk. SZILÁGYI Csaba, Piliscsaba. 563–570.
- GÁBOR Csilla
2001 *Káldi György prédikációi. Források, teológia, retorika*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó
2005 *Szentelek történetei a XVII. század magyarországi katolikus prédikációirodalmában = A történetmondás rétegei a kora újkorban*, szerk. UŐ, Kolozsvár, Scientia Kiadó. 107–138.
2007a *Doctrine–Virtue–Memory: Seventeenth-century Hungarian devotional literature in European context*, Kolozsvár, Presa Universitară Clujeană
2007b *Változatok a sorsértelmezésre: Csete István prédikációi Mária országáról és annak történetéről = Humanizmus, religio, identitástudat*, szerk. BITSKEY István–IMRE László, Debrecen, Studia Litteraria. 227–242.
2009a *Csete István és Gyalogi János prédikációi Szent Erzsébetről: lelkeség és változó szentségi kritériumok = Árpád-házi Szent Erzsébet: Magyar–német kultúrkapcsolatok Közép-Európában*, szerk. GÁBOR Csilla–KNECHT Tamás–TAR Gabriella-Nóra, Kolozsvár, Verbum. 56–67.
2009b *Jezsuiták Erdélyben a kora újkorban = Ezeréves múltunk. Tanulmányok az Erdélyi Egyházmegye történelméről*, szerk. MARTON József–BODÓ Márta, Bp.–Kolozsvár, Szent István Társulat–Verbum. 36–50.
2009c *Mária könnye: „A’ Kolosvári Bódog Aszszony siró képe”*, Keresztény Szó, 2009/ 9. 4–8.
- GÁL Ferenc
1963 *Idő az örökkévalóságban*, Bp., SZIT
- GÁL Kelemen
1935 *A Kolozsvári Unitárius Kollégium története (1568–1900)*, I., Kolozsvár. 148–164.
- GALAVICS Géza

- 2006 *A magyarországi jezsuiták és a barokk művészet – az identitás jelei = A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, szerk. SZILÁGYI Csaba, Piliscsaba. 321–345.
- GENETTE, Gérard
1996 *Transztextualitás*, Helikon. 82–91.
- GEREBEN Ferenc
2001 *Az identitástudat és a vallásosság kapcsolata = GEREKEN Ferenc–TOMKA Miklós, Vallásosság és nemzettudat: Vizsgálódások Erdélyben*, Bp., Corvinus Kiadó. 53–107.
- GERGELY Sámuel (szerk.)
1907 *Gróf Széki Teleki család levéltára: Teleki Mihály levelezése III., 1664–1666.*, Bp., Athenaeum
- GUSZAROVA, Tatjana
2007 *Etnikai, politikai és vallási identitás egy 17. századi magyar jogász, Aszalay István eszmevilágában = Humanizmus, religio, identitástudat: Tanulmányok a kora újkori Magyarország művelődéstörténetéről*, szerk. BITSKEY István–IMRE László, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 114–126.
- GYÁRFÁS Elemér
1925 *Az erdélyi románok uniója 8 a román görög katolikus egyházi szervezet kifejlődése = Az erdélyi katolicizmus múltja és jelene*, I., Dicsőszentmárton, Erzsébet Könyvnyomda Részvénytársaság. 125–147.
- GYENIS András (szerk.)
1941 *100 jezsuita arcél*, 2. köt., Bp.
- GYŐRI L. János
2000 *Izrael és a magyar nép történetének párhuzama a XVI–XVII. századi prédikátori irodalomban = Egyház és művelődés. Fejezetek a reformátusság és a művelődés XVI–XVII. századi történetéből*, szerk. G. SZABÓ Botond, Debrecen. 29–52.
2004 *Nagyari József tábortéri prédikációi = Religio, retorika, nemzettudat régi irodalmunkban*, szerk. BITSKEY István, OLÁH Szabolcs, Debrecen. 438–461.
- HALL, Stuart
1997 *A kulturális identitásról = Multikulturalizmus*, szerk. FEISCHMIDT Margit, Bp., Osiris. 60–85.
- HAMVAI Kovács Zsigmond
1907 *Kasai írók. A mohácsi vésztől máig*, Kassa
- HARGITTAY Emil
1997 *A biblikus mitizáció a 17. századi magyar költészetben = „Mint sok fát gyümölcscsel”*: Tanulmányok Kovács Sándor Iván tiszteletére, Bp. 73–85.
1998 *A biblikus mitizáció a 17. századi magyar költészetben = A magyar művelődés és a kereszténység: A IV. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus előadásai Róma-Nápoly, 1996. szeptember 9–14.*, II., szerk. JANKOVICS József, MONOK István, NYERGES Judit, Budapest–Szeged, Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság–Scriptum Rt. 731–743.
2001a *Gloria, fama, literatura: Az uralkodói eszmény a régi magyarországi fejedelmi tükrökben*, Bp., Universitas Könyvkiadó
2001b *Az uralkodói eszmény irodalmi kifejezési formái Magyarországon = Hatalom és kultúra: Az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Jyväskylä, 2001. augusztus 6–*

- 10.) *előadásai*, szerk. JANKOVICS József, NYERGES Judit, Bp., Nemzetközi Magyarástudományi Társaság. 52–68.
- 2001c *Pázmány és a kompiláció = Pázmány Péter és kora*, szerk. HARGITTAY Emil, Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK. 251–260.
- HERMANN Gusztáv Mihály
2003 *Náció és nemzet. Székely rendi nacionalizmus és magyar nemzettudat 1848-ig*, Csíkszereda, Pro-Print Könyvkiadó
- HESS István
2009 *Szent Ignác papi lelkisége*, Távlatok, 2009/85. 31–33.
- HITTER József
1940 *A jezsuita lelkiség = A négyszázéves Jézustársaság*, összeáll. BANGHA Béla, Bp. 130–148.
- HOLLÓ László
2007 *Az Erdélyi Római Katolikus Státus tegnap és ma*, Katolikus Autonómia, 2007, 15–34.
2012 *Die römisch-katholische Autonomie von Siebenbürgen: Der siebenbürgische römisch-katholische Status*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai Theologia Catholica Latina, (LVII.), 2012/2., 3–25.
- HORVÁTH Izabella
2000 *A XVII. századi halotti prédikáció sajátos narratív eljárásai*, Nyelv- és Irodalomtörténeti Közlemények, 2000/1-2. 15–25.
- HORVÁTH János
1976 *A magyar irodalom fejlődéstörténete*, kiad. KOROMPAY H. János, Bp.
- IMRE Balázs
2007 *„A teljesség felé” (A Bőjte-mítosz valósága) = Alkalmazott nyelvészeti konferencia füzetek IX., Dunaujvárosi Nemzetközi Alkalmazott Nyelvészeti, Nyelvvizsgáztatási és Medicinális Lingvisztikai Konferencia, Dunaujváros 2007. április 26–27.*, szerk. TÓTH Andrea, Dunaujváros. 165–170.
- IMRE Mihály
1987-88 *Nemzeti önszemlélet és politikai publicisztika formálódása egy 1674-es prédikációskötetben*, ItK, 1987-88/1-2. 20–45.
2000 *Melanchton retorikájától Buzinkai Mihályig = Uő, Retorikák a reformáció korából*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 399–453.
- JERNYEI KISS János
2006 *Ikonográfia és liturgikus tér. Caspar Franz Sambach freskói és oltárképei a székesfehérvári jezsuita templomban = A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, szerk. SZILÁGYI Csaba, Piliscsaba. 375–391.
- KÁNTOR Zoltán
2007 *Egy hamis dichotómia: politikai/kulturális nemzet = Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép-Európában*, szerk. SZARKA László, VIZI Balázs, MAJTÉNYI Balázs, KÁNTOR Zoltán, Gondolat, Bp. 80–95.
- KECSKEMÉTI Gábor
1996 *A prédikáció műnemi besorolása és a prédikációelméleti gondolkodás korszakai = szerk. Uő, Tarnai Andor emlékkönyv*, Bp., Universitas Könyvkiadó. 143–158.
1998 *Prédikáció, retorika, irodalomtörténet: A magyar nyelvű halotti beszéd a 17. században*, Bp., Universitas Könyvkiadó

- 2007 „A böcsületre kihaladott ékes és mesterséges szóllás, írás”: *A magyarországi retorikai hagyomány a 16–17. század fordulóján*, Bp., Universitas Kiadó
- KERNY Terézia
 2006 *Szent László és a magyar szentek tisztelete a jezsuitáknál (1550–1630) = A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, szerk. SZILÁGYI Csaba, Piliscsaba, PPKE BTK. 424–442.
- KLANICZAY Gábor
 1986 *Az 1083. évi magyarországi szenté avatások* = FÜGEDI Erik, *Művelődéstörténeti tanulmányok a magyar középkorról*, Gondolat, Bp. 15–33.
 2000 *Az uralkodók szentsége a középkorban*, Bp., Balassi Kiadó
- KLANICZAY Tibor
 1960a *A magyar barokk irodalom kialakulása (Első közlemény)*, Itk, 1960/3. 319–342.
 1960b *A magyar barokk irodalom kialakulása (második közlemény)*, ItK, 1960/4. 443–462.
- KNAPP Éva
 2000 *Emblematikus eszközök a 17–18. századi magyarországi prédikációirodalomban*, ItK, 2000/1-2, 4–8.
 2002 *Ismeretlen irodalom- és nyelvelméleti munkák a 18. század első feléből (Csete István és Gyalogi János)*, ItK, 2002/3-4. 261–294.
 2004 *Egy ismeretlen irodalomelméleti munka a XVIII. század első feléből – Gyalogi János (?)*: *De eloquentia sacra (1750) = Religió, retorika, nemzettudat régi irodalmunkban*, szerk. BITSKEY István–OLÁH Szabolcs, Debrecen. 227–263.
 2007 *A magyar nemzetsors toposzai a német jezsuita drámában = Humanizmus, religio, identitástudat: Tanulmányok a kora újkori Magyarország művelődéstörténetéről*, szerk. BITSKEY István–IMRE László, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 87–106.
- KNAPP Éva–TÜSKÉS Gábor
 2009 *Sedes Musarum: Neolatin irodalom, tudománytörténet és irodalomelmélet a kora újkori Magyarországon*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó
- KOLVENBACH, Peter Hans
 1997 *Nevelni Szent Ignác szellemében*, Távlatok, 1997/37. 558–568.
 1998 *A jezsuita nevelés jellemzői és az ignáci pedagógia*, Bp., Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya
- KOROM Imre
 2005 *Görög katolikusok Erdélyben*, Keresztény Szó, 2005/10. 7–9.
- KÖVÁRI László
 1863 *Erdély történelme*, 5. köt., Kolozsvár
 1866 *Erdély történelme*, 6. köt., Kolozsvár
- KRUPPA Tamás
 2006 *Szent István kultusza a Báthoryak Erdélyében = „Hol vagy, István király?”: A Szent-István hagyomány évszázadai*, szerk. BENE Sándor, Bp., Gondolat Kiadó. 57–63.
- KUDORA János
 1891 *Katholikus egyházi szónoklattan*, Bp.
 1903 *Magyar egyházi szónokok*, Bp.
- KULPINSZKY Eleonóra

2009 *Az Erdélyi Római Katolikus Státus 1873. évi újjászerveződése a státusgyűlés jegyzőkönyve és a Pesti Napló tükrében = Határhelyzetek II. Kultúra – Oktatás – Nyelv – Politika*, Szerkesztő KÖTÉL Emőke–SZARKA László (szerk.), Bp., Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, 2009, 45–68.

LEONE, Massimo

2010 *Saints and Signs: A Semiotic Reading of Conversion in Early Modern Catholicism*, Berlin, de Gruyter

LUFFY Katalin

2004a *Nemzeti propaganda és publicisztika változatai a XVII. századi erdélyben: Báthori Mihály Hangos Trombitája = Devóciók, történelmek, identitások*, szerk. GÁBOR Csilla, Kolozsvár, Scientia Kiadó. 105–136.

2004b *Változatok a temetési beszédre: Rhédey Ferenc búcsúztatása = Mindennemű dolgok változása*, szerk. GÁBOR Csilla, Kolozsvár, Komp-Press Korunk Baráti Társaság. 139–156.

LUKÁCSY Sándor

1993 *Pázmány Péter: Keresztyéni imádságos könyv (Tanulmány a fakszimile kiadáshoz)*, Bp., Balassi Kiadó. 1–27.

1994a *A tűz szónoka: Landovics István = UŐ, Isten gyertyácskái*, Pécs, Jelenkor Kiadó. 198–217.

1994b *Prédikációk Szent István királyról = UŐ, Isten gyertyácskái*, Pécs, Jelenkor Kiadó. 28–38.

1994c *Ubi sunt: Egy formula rövid életrajza = UŐ, Isten gyertyácskái*, Pécs, Jelenkor Kiadó. 286–319.

1998a *„Trombita, kürt, tanító vagyok”: Prédikátorok - hivatásukról, műfajukról = A végtelen jövő: Irodalmi tanulmányok*, UŐ, Bp., Balassi Kiadó. 15–35.

1998b *A szőlőfák gyümölcse: A prédikáció mint irodalmi műfaj = A végtelen jövő: Irodalmi tanulmányok*, UŐ, Bp., Balassi Kiadó. 9–15.

1998c *Csete István, a magyar szentek prédikátora = A végtelen jövő: Irodalmi tanulmányok*, UŐ, Bp., Balassi Kiadó. 40–45.

1998d *Prédikációk Szent László királyról = A végtelen jövő: Irodalmi tanulmányok*, UŐ, Bp., Balassi Kiadó. 53–57.

MACZÁK Ibolya

2003 *A kanonikus plágium*, ItK, 2003/2-3. 261–276.

2008 *„Nem lopjuk azt, amit örökségül vettünk a mi régi atyáinktól”: Kompilálás és excerpálás a magyarországi barokk kori prédikációkban*, Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem.

MADAS Edit

2004 *Szent László a középkori prédikációirodalomban = Mindennemű dolgok változása*, szerk. GÁBOR Csilla, Kolozsvár, Komp-Press Korunk Baráti Társaság. 25–37.

2008 *Középkori prédikációk Szent László királyról = MADAS Edit–HORVÁTH Zoltán György, Középkori prédikációk és falképek Szent László királyról*, Bp. 13–26.

MAGYAR Zoltán

2004 *Szent István a magyar kultúrtörténetben*, Bp., Helikon Kiadó

MAKKAI László (szerk.)

1974 *Történelmi olvasókönyv II.: Forrásszemelvények*, Bp., Tankönyvkiadó

- 1978 *A magyar puritánok történelemszemlélete*, Theologiai Szemle 1978/5. 342–345.
- MAKKAI László–SZÁSZ Zoltán (szerk.)
1986 *Erdély története 1606-tól 1830-ig*, 2. köt., Bp., Akadémiai Kiadó
- MARTON József
1993 *Az erdélyi /Gyulafehérvári/ egyházmegye története*, Kolozsvár
2007a *The History of Roman Catholic Theological education in Transilvania* = Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Theologia Catholica Latina, 2007/1. 15–24.
2007b *Laikusok helyzete az Egyházban*, Katolikus Autonómia, 2007, 9–14.
- MEZEY László
1980 *Athleta Patriae: Szent László legkorábbi irodalmi ábrázolásának alakulása* = *Athleta Patriae: Szent László-tanulmányok*, szerk. MEZEY László, Bp. 19–26.
- MEZEY Márta
1996 *Egy irodalmi korszak vége az irodalomtörténet-írásban = Folytonosság vagy fordulat? (A felvilágosodás kutatásának időszerű kérdései)*, szerk. DEBRECENI Attila, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 389–399.
- MIHALOVICS Ede
1901 *A katolikus prédikáció története Magyarországon*, II., Bp., Stephaneum
- MOLNÁR Antal
1994 *Az udvarhelyi jezsuita missio siculica kezdetei az 1650-es években*, Magyar egyháztörténeti vázlatok, 1994/ 3–4., 71–89.
2002 *Katolikus missziók a hódolt Magyarországon I. (1572–1647)*, Bp., Balassi Kiadó
2009 *Jezsuita tartományfőnöki vizitáció Erdélyben (1699)* = UŐ, *Lehetetlen küldetés?: Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17. században*, Bp. 225–250.
- MOLNÁR Zsófia
2013 *Xavéri Szent Ferenc, a hívők szemüvege. A kultusz alakulása, hagiográfiai identitás és ábrázolások*, Keresztény Szó, 2013/1. 13–19.
- MOLNÁRFI Tibor
1996 *A korona: Regnum Marianum – A valóság mítosza, a mítosz valósága*, Bp., SZIT. 18–55.
- MOSER-RATH, Elfriede
1982 *Die Fabel als rhetorisches Element in der katholischen Predigt der Barockzeit* = HASUBEK, Peter (ed.), *Die Fabel: Theorie, Geschichte und Rezeption einer Gattung*, Berlin, Schmidt. 59–75.
- NAGY Emőke
2009 *Anyaság és szentség (Szent Anna és Szent Erzsébet Temesvári Pelbárt prédikációiban)* = *Árpád-házi Szent Erzsébet: Magyar-német kultúrkapcsolatok Közép-Európában*, szerk. GÁBOR Csilla–KNECHT Tamás–TAR Gabriella-Nóra, Kolozsvár, Verbum. 32–47.
- NAGY Júlia
2003 *Történelemoktatás drámajátékkal: 18. századi történelmi drámák a jezsuita nevelés és oktatás szolgálatában*, Iskolakultúra, 2003/3. 110–122.
- NAGY Kornél
2008 *Az erdélyi örmény egyházhoz kapcsolódó olaszországi forrásokról* = *Lymbus. Magyarágtudományi közlemények*, főszerk. ÚJVÁRY Gábor, Bp. 411–428.
2012 *Az erdélyi örmények katolizációja (1685–1715)*, Bp., MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet

NEMESSZEGHY Ervin

1993 *A Szent Ignác-i lelkiségről*, Távlatok, 1993/12-13. 593–599.

NÉMETHY Lajos

1879 *A magyar egyházi írók csarnoka: Gyalogi János*, Új Magyar Sion

NÓDA Mózes

2005 *Liturgika: Szentmise, zsolozsma, szentségek, keresztény szimbólumok*, Kolozsvár, University Press

NYULASSY Ágnes

1998 *A szentkultusz kezdetei Magyarországon = Szent Gellért vértanúságának 950. évfordulóján*, szerk. DÖBÖR András, JANCSÁK Csaba, KISS Gábor Ferenc, Szeged. 97–109.

O'MALLEY, John W.

2006 *Az első jezsuiták*, Bp., Szent István Társulat

ORBÓK Attila–CSATÁRI István (összeáll.)

1941 *Erdély és a visszatért keleti részek*, Bp.

ÓZE Sándor

1991 „*Bűneiért bünteti Isten a magyar népet*”: Egy bibliai párhuzam vizsgálata a XVI. századi nyomtatott egyházi irodalom alapján, Bp.

2005 *A ferencesek és a reformáció kapcsolata a XVI. századi Magyarországon = A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára 1.*, szerk. ÓZE Sándor–MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba–Bp., PPKE BTK–METEM. 157–176.

2006 *A határ és a határtalan: Identitáselemek vizsgálata a 16. századi magyar ütközőzóna népességénél*, Bp.

2008 *Virrasztó darvak: Tanulmányok a Dél-Alföld történetéből*, PPKE BTK TTI

P. ÁDÁM János, P. Peter-Hans KOLVENBACH

1997 *Jézus Társaságának Rendalkotmánya: a 34. Általános Rendgyűlés jegyzeteivel és ugyanezen Rendgyűlés által jóváhagyott Kiegészítő Szabályok*, Bp., Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya

PÉTER Katalin

1995 *A haza és a nemzet az ország három részre hullott állapot idején = Uő, Papok és nemesek: Magyar művelődéstörténeti tanulmányok a reformációval kezdődő másfél évszázadból*, Bp. 211–232.

PÉTER Sándor (szerk.)

1991 *A romániai magyarság rövid története II. Az 1541–1711 közötti korszak*, Sepsiszentgyörgy

PINTÉR Jenő

1931 *Magyar irodalomtörténet*, III., Bp.

PINTÉR Márta Zsuzsanna

2006 *Szent István alakja a régi magyar drámai irodalomban = BENE Sándor (szerk.), „Hol vagy, István király?” A Szent István-hagyomány évszázadai*, Bp., Gondolat. 189–200.

POKOLY József (szerk.)

1910 *Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár*, Bp., 1910/9.

PRIGYI István

1990 *A magyarországi görög katolikusok története*, Nyíregyháza

R. VÁRKONYI ÁGNES

1985 *Magyarország története 1526–1686*, szerk. R. VÁRKONYI Ágnes, Bp., Akadémiai Kiadó

1993 *Az erdélyi fejedelemség utolsó évtizedei* = BARTA Gábor (szerk.), *Erdély rövid története*, Bp., Akadémiai Kiadó. 318–364.

2001 *Kolozsvár az Erdélyi Fejedelemség utolsó évtizedeiben* = *Kolozsvár 1000 éve*, szerk. DÁNÉ Tibor Kálmán–EGYED Ákos, Kolozsvár. 121–140.

2006 *II. Rákóczi Ferenc és a jezsuiták* = *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, szerk. SZILÁGYI Csaba, Piliscsaba. 163–190.

2007 *„Ha Indiáig bujdosnak is, visszahozzuk őket”*: *II. Rákóczi Ferenc és a jezsuiták néhány kérdéséhez* = *„Nem süllyed az emberiség!”*: *Album amicorum Szörényi László LX. születésnapjára*, szerk. JANKOVICS József, Bp., MTA Irodalomtudományi Intézet. 1463–1475.

RENAN, Ernest

1995 *Mi a nemzet?* = *Eszmék a politikában: a nacionalizmus*, szerk. BRETTER Zoltán, DEÁK Ágnes, Pécs, Tanulmány Kiadó. 171–187.

RÉZBÁNYAI József

1904 *Az egyházi szónoklat kézikönyve*, Pécs

ROTH, Dorothea

1956 *Die mittelalterliche Predigttheorie und das Manuale Curatorum des Johann Ulrich Surgant*, Basel und Stuttgart

SÁGHY Marianne

2005 *Isten barátai: Szent és szentéletrajz a késő antikvitásban*, Bp., Kairosz Kiadó

SHORE, Paul

2007 *Jesuits and the Politics of Religious Pluralism in Eighteenth Century Transylvania*, Roma, Institutum Historicum Societatis Iesu

SMITH D., Anthony

2004 *A nemzetek eredete* = *Nacionalizmuselméletek*, szerk. KÁNTOR Zoltán, Bp., Rejtjel Kiadó. 204–229.

SOLT Andor

1970 *Dramaturgiai irodalmunk kezdetei: 1772–1826*, Bp.

SOMEȘAN, Maria

1999 *Începuturile Bisericii Române Unite cu Roma*, București

SOMMERVOGEL, Carlos

1890–1914 *Bibliothèque de la Compagnie de Jesus. Première partie: Bibliographie, par Augustin et Aloys DE BACKER, nouvelle édition par Carlos SOMMERVOGEL*, I–XII, Bruxelles–Paris–Toulouse

STANCIU, Laura

2002 *O contribuție documentară, din secolul al XVIII-lea, privitoare la Unirea Bisericii românilor din Transilvania cu Biserica Romei (1697-1701)*, Annales Universitatis Apulensis, Series Historica, 6/II. 183–204.

2005 *Rediscutarea unei controverse. Rezoluția de Unire a lui Teofil (21 martie 1697)*, Annales Universitatis Apulensis, Series Historica, 9/II. 39–45.

SZABADOS György

2004 *Párhuzamos gondolatok Attiláról, Szent Istvánról*, Aetas Történettudományi folyóirat, 2004/2. 130–140.

SZABÓ Ferenc

2006 *A „szolgálat misztikája” Szent Ignácnál*, Távlatok, 2006/71. 5–12.

SZABÓ Flóris

1981 *A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár kéziratkatalógusa (1850 előtti kéziratok)*, Bp.

SZABÓ Péter

1997 *Az Erdélyi Fejedelemség*, Bp., Kulturtrade Kiadó

2002 *Erdély képes története*, Bp., Magyar Könyvklub

SZÁRAZ Orsolya

2007 *Devóció, retorika, katolikus identitástudat (Paolo Segneri magyarországi recepciója) = Humanizmus, religio, identitástudat: Tanulmányok a kora újkori Magyarország művelődéstörténetéről*, szerk. BITSKEY István–IMRE László, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 242–252.

2012 *Paolo Segneri (1624–1694) és magyarországi recepciója*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó

SZAROTA, Eliada Maria

Das Jesuitendrama und die Manipulation des Publikums = Uő, Geschichte, Politik und Gesellschaft im Drama des 17. Jahrhunderts, Bern–München, Francke Verlag

SZEKFŰ Gyula

1938 *Szent István a magyar történet századaiban = Emlékkönyv Szent István király halálának kilecszázadik évfordulóján*, szerk. SERÉDI Jusztinián, Bp. 529–606.

SZELESTEI N. László

2004a *Laskai Osvát prédikációja magyarul a XVII. század végéről = Religio, retorika, nemzettudat régi irodalmunkban*, szerk. BITSKEY István, OLÁH Szabolcs, Debrecen. 62–63.

2004b *Magyar ferencesek prédikációs gyakorlata a 17. században*, Piliscsaba, PPKE BTK.

2005 *A prédikáció irodalmi és lelki olvasmány = Régi magyar prédikációk, 16–18. század – Egyetemi szöveggyűjtemény*, összeáll. SZELESTEI N. László, Bp., SZIT. 8–15.

2006 *Az erdélyi ferencesek Szent István-képe 17. századi prédikációkban = „Hol vagy, István király?”: A Szent István-hagyomány évszázadai*, szerk. Uő, Bp., Gondolat Kiadó. 271–280

SZENTMÁRTONI Szabó Géza

2006 *„Hol vagy István király?” = Hol vagy István király?”: A Szent István-hagyomány évszázadai*, szerk. BENE Sándor, Bp., Gondolat Kiadó. 280–292.

SZERB Antal

1934 *Magyar irodalomtörténet*, Bp., Magvető Könyvkiadó

SZILÁRDFY Zoltán

2006 *A jézus Társasága lelkiségi motívumai egy barokk úti oltárka tükrében = A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, szerk. SZILÁGYI Csaba, Piliscsaba. 345–358.

SZINNYEI József

1893 *Magyar írók élete és munkái*, II., Bp. 341–342.

1896 *Magyar írók élete és munkái*, IV., Bp. 1–5.

SZÖLLŐSI Mihály

- 1935 *Az Úrért s hazájokért elszéledett és számkivettetett bujdosó magyarok füstölgő csepűje*, bev., kiad. INCZE Gábor, Bp.
- SZÖRENYI László
- 1978 *A barokk hősi ideál a XVII. századi olasz és közép-kelet-európai latin jezsuita eposzokban*, ItK, 1978/5-6. 529–539.
- 1987-88a *Panegyricus és eposz (Zrínyi és Cortesius)*, ItK, 1987-88/1-2. 141–174.
- 1987-88b *Mária a magyar történelem tanúja (Koptik Ottó: Thalleis)*, ItK, 1987-88/4. 440–449.
- 1980 *Rákóczi csehországi tanulóévei = Rákóczi tanulmányok*, szerk. KÖPECZI Béla, HOPP Lajos, R. VÁRKONYI Ágnes, Bp. 291–216.
- 1993a *A „methamorphosis” jezsuita műfaja és Bernadus Pannagl költészete = UŐ, Hunok és jezsuiták. Fejezetek a magyarországi latin hősepika történetéből*, Bp., AmfipressZ. 49–53.
- 1993b *A barokk hősi ideál a XVII. századi olasz, magyar és közép-kelet-európai latin jezsuita eposzokban = UŐ, Hunok és jezsuiták. Fejezetek a magyarországi latin hősepika történetéből*, Bp., AmfipressZ. 34–43.
- 1993c *Attila a testvérgyilkos. Schez Péter = SZÖRENYI László, Hunok és jezsuiták. Fejezetek a magyarországi latin hősepika történetéből*, Bp., AmfipressZ. 69–83.
- 1993d *Attila, a jámbor honfoglaló. Répszeli László = SZÖRENYI László, Hunok és jezsuiták. Fejezetek a magyarországi latin hősepika történetéből*, Bp., AmfipressZ. 94–106.
- 1993e *Klaniczay Tibor emlékének: Előszó = UŐ, Hunok és jezsuiták. Fejezetek a magyarországi latin hősepika történetéből*, Bp., AmfipressZ, 1993. 5–11.
- 2002a *Berger Illés eposza a Szent Keresztről és a magyar történelem = UŐ, Philologica hungarolatina: Tanulmányok a magyarországi neolatin irodalomból*, Bp., Kortárs Kiadó. 73–81.
- 2002b *Tarnóczy István Szent István-életrajza, a „lapidáris stílus” remekműve = Philologia Hungarolatina: Tanulmányok a magyarországi neolatin irodalomból*, UŐ, Bp., Kortárs Kiadó. 101–110.
- TAMÁSI Zsolt
- 2009 *II. Rákóczi Ferenc vallásossága*, Keresztény Szó, 2009/3. 33–36.
- TARNAI Andor
- 1964 *A magyar nyelvű egyházi irodalom = A magyar irodalom története 1600-tól 1772-ig*, szerk. KLANICZAY Tibor, Bp., Akadémiai Kiadó. 422–430.
- TASI Réka
- 2002 *A popularitás egyik változata a barokk prózában: Kelemen Didák prédikációinak dramati- kus jegyei*, It. 188–205.
- 2004 *„Én mondom igazsággal és nagy örömmel”(Landovics István prédikációja Buda visszavételéről) = Religió, retorika, nemzettudat régi irodalmunkban*, szerk. BITSKEY István, OLÁH Szabolcs, Debrecen. 461–473.
- 2005 *„Könyü vólna meg-torkolni”: Polemikus hang a 17–18. század fordulóján megjelent katolikus prédikációgyűjteményekben = „Tenger az igaz hitrül való egyenetlenségek vitatásának eláradott özöne”: Tanulmányok XVI–XVII. századi hitvitáinkról*, szerk. HELTAI János–TASI Réka, Miskolc, Miskolci Egyetem BTK, Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék. 199–216.

- 2006 Csúzy Zsigmond Szent István-prédikációi = „Hol vagy István király”: A Szent István-hagyomány évszázadai, szerk. BENE Sándor, Bp., Gondolat Kiadó. 167–177.
- 2007 „Se emberi, se Angyali nyelvel ki nem mondhatni”: a populáris barokk prédikáció retorikája mint a nyelv elégtelenségének tapasztalata, Debrecen, Debreceni Egyetem BTK. Lelőhely: DEENK Kézirattár, jelzete: DS 10.796.
- 2008 Az affektusok retorikája és Kelemen Didák prédikációi = Tanulmányok Kelemen Didák tiszteletére, Miskolc, Miskolci Egyetem. 9–18.
- 2009 Magyar nyelvű Szent Erzsébet-prédikációk a 17–18. század fordulóján = Árpád-házi Szent Erzsébet: Magyar-német kultúrkapcsolatok Közép-Európában, szerk. GÁBOR Csilla–KNECHT Tamás–TAR Gabriella–Nóra, Kolozsvár, Verbum. 47–56.
- 2009 Az isteni szó barokk sáfárai, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó
- TESZELSZKY, Kees
- 2007 Révay Péter és Justus Lipsius eszméi a történelemtől és a nemzeti identitásról = Humanizmus, religio, identitástudat: Tanulmányok a kora újkori Magyarország művelődéstörténetéről, szerk. BITSKEY István–IMRE László, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 106–114.
- 2009 Az ismeretlen korona: Jelentések, szimbólumok és nemzeti identitás, Pannonhalma, Bencés Kiadó
- TÖRÖK József
- 1986 Szenté avatás és liturgikus tisztelet = FÜGEDI Erik, Művelődéstörténeti tanulmányok a magyar középkorról, Bp., Gondolat. 33–48.
- 1991 A magyar föld szentjei, Debrecen
- TRÓCSÁNYI Zsolt
- 1979 Az ellenreformáció Erdélyben 1711-től a felvilágosult abszolutizmus kezdeteiig, Theológiai Szemle 22(1979). 219–226.
- TRÓCSÁNYI Zsolt–MISKOLCZY Ambrus
- 1993 A hosszú 18. század (1711–1830) = Erdély rövid története, szerk. BARTA Gábor, Bp., Akadémiai Kiadó. 367–406.
- TRULEAR, Harold Dean
- 2002 A prédikáció szentsége, Keresztény Szó, 2002/6. 27–29.
- TÜDŐS S. Kinga
- 2008 Csíksomlyói végtisztesség a székelyek generálisai, I. Mikes Kelemen végrendelete és temetése (1685–1687), Acta Siculica. 295–308
- TÜSKÉS Gábor
- 2002 Egy történelmi toposz az egyházi irodalomban: Magyarország – Mária országa = TÜSKÉS Gábor–KNAPP Éva, Az egyházi irodalom műfajai a 17–18. században: Tanulmányok, Bp., Argumentum Kiadó. 11–55.
- TÜSKÉS Gábor–KNAPP Éva
- 2000 Magyarország – Mária országa. Egy történelmi toposz a 16–18. századi egyházi irodalomban, ItK 2000/5-6. 573–602.
- 2001 Népi vallásosság Magyarországon a 17–18. században, Bp.
- VELICS László
- 1914 Vázlatok a magyar jezsuiták múltjából, III., Bp., Szent István Társulat
- WEISER, Fridericus
- 1885 A katolikus iskolaügy Magyarországon, II., Literae authenticae, Fasciculus III, Pars I, Coloczae, F. Holmeyer

ZEDELMAIER, Helmut

2001 *Lesetechniken: Die Praktiken der Lektüre in der Neuzeit = Die Praktiken der Gelehrsamkeit in der Frühen Neuzeit*, hrsg. von Helmut ZEDELMAIER und Martin MULSOW, Tübingen, Niemeyer. 11–30.

ZERFASS, Rolf

Nevedet hirdetem: A homiletika alapelemei, Bp., SZIT

Surse online

FARAGÓ József

2010 *Tánc a mezőségi Pusztakamaráson*, Folkszemle, 2010. június (Elérhető: <http://www.folkradio.hu/folkszemle/index.php>)

FAZAKAS József

1963 *Pótlások Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárának I–III. kötetéhez (Negyedik közlemény) = Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve 1963–1963*. (Elérhető: <http://epa.oszk.hu/01400/01464/00006/pdf/129-140.pdf>)

GYÖRGY Lajos

1994 *A kolozsvári római katolikus Lyceum-könyvtár története (1579-1948)*, Bp. (<http://mek.oszk.hu/03100/03186>)

KALLÓS Zoltán

2010 *Táncgyományok egy mezőségi faluban*, Folkszemle, 2010. június (Elérhető: <http://www.folkradio.hu/folkszemle/index.php>)

MÁRKI Sándor

1907 *II. Rákóczi Ferencz (1676-1735)*, II, Bp., Magyar Történelmi Társulat (Elérhető: <http://mek.oszk.hu/05800/05832/html/2kotet/04.htm#d1e13233>)

SOÓS István

2005 *A „magyar Cicero”*, História, 2005/06-07. (Elérhető: <http://www.historia.hu/archivum/2005/050607soos.html>)

SZIKSZAI Mária

2008 *Kegykép az idő sodrában. Egy kolozsvári Hodigitria*, Korunk, 2008. február (Elérhető: <http://epa.oszk.hu/00400/00458/00134/index.htm>)